

Сажетак: У раду [\[1\]](#) се разматрају резултати остварени током дводеценијског спровођења реформи у тзв.

посткомунистички
земља

М

ма

, заснован

их

на Вашингтонском консензусу

,

односно

пре

с

вега

на његовим

три

ма

кључн

им

тачк

ама

– приватизација, дерегулација и макроекономска стабилизација.

Уз мање изузетке, ове земље забележиле су дубок и дуготрајан економски пад, праћен негативним процесима и у другим сферама.

Насупрот у

обичај

еним мишљењима да је

дугогодишња

транзициона криза резултат недоследности у спровођењу реформи, у раду се истиче да је она управо супротно њихов закономеран резултат и да другачије и није могло да буде.

Као аналог истиче се Моргентауов план за Западну Немачку, којим је

након Другог светског рата

било предвиђено да Немачка буде индустријски разоружана, што би водило њеном

сиромашењу и претварању у сировински додатак другим развијеним привредама, и

што би

сходно томе

условило

Пише: Рајко Буквић
петак, 07 јануар 2011 18:00

---

*немогућност опстанка
њеног тадашњ
ег броја становника. На срећу по Немачку, Моргентауов план је
након скрупулозне анализе
напуштен и замењен Маршаловим планом који јој је обезбедио индустријску обнову. И за
земље
и
сточне
и југоисточне
Европе потребно је исто: напуштање
(
неолибералне
)
концепције засноване на Вашингтонском консензусу
који их је деиндустријализовао
и примена концепције
(ре)
индустријализације*

Кључне речи: *Транзиција, деиндустријализација, Вашингтонски консензус, Моргентауов
план, Маршалов план, транзициона
криза, развој*

Увод

Рушење Берлинског зида 1989. и завршетак хладног рата довели су земље истока и југоистока Европе пред фундаментално питање: како направити прелаз с тзв. колективне (или планске), која их је до тада углавном карактерисала, на тржишну привреду. [2] Оно што се називало комунизмом урушило се (или је било насилно срушено) а готових рецепата за изградњу тржишних институција и тржишне привреде није било, или су, као што је био случај с југословенским искуством од почетка педесетих, једноставно прећуткивани. У недостатку сопствених стратегија, или пак из неких других разлога, те земље су, мање или више вољно, прихватиле иностране експерте и рецепте које су им прописале међународне финансијске институције на челу с Међународним монетарним фондом. Какви су то били експерти [3] и до чега је све то довело, углавном је познато и више пута описивано.

[4]

За многе истраживаче остаће тајна зашто, на пример, руске власти нису хтеле да ангажују познатог америчког економисту руског порекла В. Леонтјева, иако је он говорио

Пише: Рајко Буквић
петак, 07 јануар 2011 18:00

да је спреман да помогне потпуно бесплатно ако га власти нове демократске Русије позову. То се, међутим, није десило: Русија је изабрала Џ. Сакса, и поред тога што је, рецимо, управо Леонтјев непуну деценију пре тога (1984) за заслуге у извођењу из кризе јапанске привреде одликован јапанским орденом Излазећег Сунца.

[5]

Препоруке о којима је реч биле су, првобитно, „географски и историјски специфичне“, намењене решавању проблема земаља Латинске Америке, а касније су прихваћене као „општа мудрост за политике развоја и раста“ [6]. Ти рецепти (изворно – десет препорука или десет реформских политика) постали су познати као Вашингтонски консензус, према термину који је сковао Џ. Вилијамсон

[7]

, назвавши их тако у раду припремљеном за конференцију коју је 1989. организовао Институт за међународну економију (Institute for International Economics). На конференцији су учествовали представници десет латиноамеричких земаља чије је проблеме дугова требало разматрати том приликом. Они су се у основи сводили, како се често истиче, на три кључна момента: приватизација, дерегулација и макроекономска стабилизација. Реформатори у тим земљама, као и њихови саветодавци, истицали су да ће тај прелаз донети привремену кризу, а да ће се затим, врло брзо, привреде тих земаља опоравити, и да ће њихова нова својинска структура обезбедити брзо надокнађивање привременог пада а затим и брзи раст и приближавање развијеним земљама.

Слика 1. Индекси БДП бивших југословенских република, 1989=100

Извор: Подаци националних статистика за 2009. годину.

Од почетка транзиције прошле су пуне две деценије, уз наравно мање разлике у времену када су поједине земље приступиле прописаним реформама. Период је свакако довољно дуг да би се могле дати одређене оцене пређеног пута и резултата спроведених реформи. Институционални амбијент у свим транзиционим земљама темељно је

промењен.

Уз одређене разлике у времену, све транзиционе земље врло брзо су ослободиле највећи део цена, либерализовале спољну трговину, приступиле оштром кресању субвенција, девалвирале своје валуте и прогласиле њихову конвертибилност, увеле мање или више рестриктивну кредитну политику, отвориле границе за прилив иностраног капитала, приватизовале највећи део државних (друштвених) предузећа. У највећем броју случајева све то је учињено применом „шок терапије“ (све, одмах, истовремено), како би се реформе учиниле неповратним. Примењени модел, заснован на неокласичним постулатима, претпостављао је да ће тржишне институције (тржиште и приватна својина, као кључне) спонтано довести до капитализма, чим се својина приватизује, цене постану слободне, валута се стабилизује и увведе тржиште слободне конкуренције. Модел је, дакле, претпостављао да постоји „спонтана пречица у капитализам“, односно „отворену тржишну привреду западног типа“ за коју су се ове земље (тј. њихове елите) определиле, а таква привреда ће након превладавања краткотрајних тешкоћа (транзициона криза у кратком року) спонтано довести до обнављања производње и привредног раста.

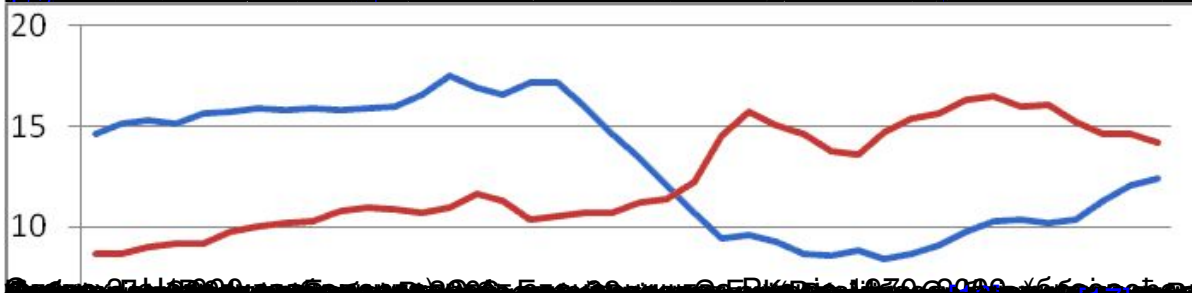
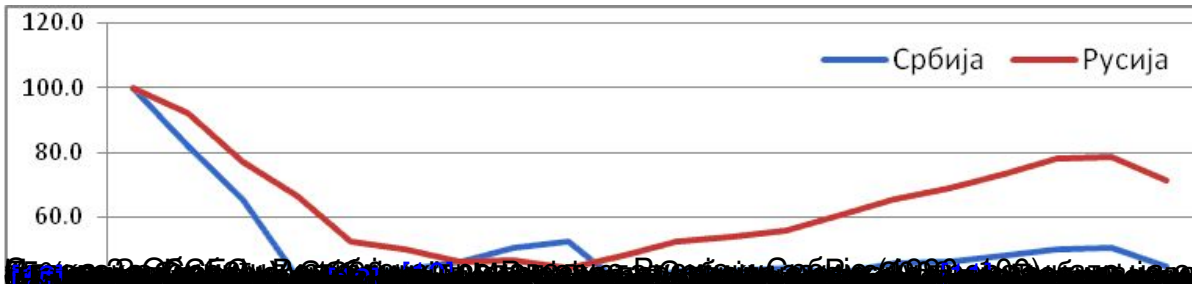
Наведене промене, међутим, нису биле праћене и одговарајућим привредним кретањима у реалној сфери. Основни резултати који су у овом сегменту постигнути углавном су познати и нема потребе посебно их апострофирати. Они готово недвосмислено указују на промашај.

Транзициона криза – циклични или структурни феномен, или нешто треће?

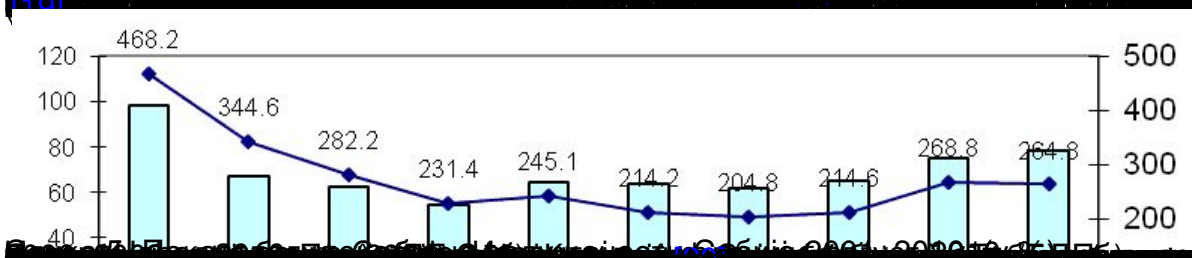
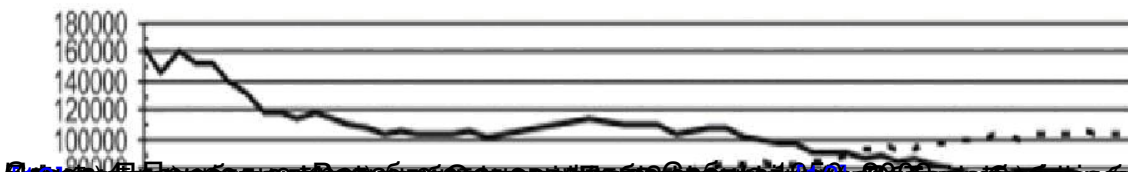
Резултати постигнути током две деценије транзиције нису нимало охрабрујући и не могу добити иоле добру оцену. Уместо обећаног просперитета, ако је он уопште и био циљ промена, у већини транзиционих земаља забележен је велики и дуготрајан пад бруто домаћег производа, индустријске производње и животног стандарда, неретко већи него што је био пад забележен током година Другог светског рата, што је посебно било драматично у Русији [8]. Наравно, ни Србија, односно земље настале из бивше СФРЈ, није изузетак (видети слику 1). Чак ни Словенија, која је посебан случај, с обзиром на то да није хтела да примењује препоруке ММФ-а и других саветодаваца, нема неког посебног разлога за задовољство. [9] Србија је, са „заостатком“ за 1989. од скоро 30%, близу Украјини и Молдавији, чији је пад између 40% и 50%.

Вашингтонски консензус и деиндустријализација источне и југоисточне Европе

Пише: Рајко Буквић
петак, 07 јануар 2011 18:00

Природни прираштај становништва Србије

Вашингтонски консензус и деиндустријализација источне и југоисточне Европе

Пише: Рајко Буквић
петак, 07 јануар 2011 18:00

